

Харківська державна академія дизайну і мистецтв»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

(назва факультету)

Кафедра монументального живопису

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: **ЖИВОПИСНЕ ПАНО ДЛЯ ПРИМІЩЕННЯ СОБОРУ**

СВ. АННИ У М. ВАРШАВА НА ТЕМУ

«ПОЦІЛУНОК ІУДИ. САД ТИШІ»

Виконав: студент 4 курсу,
спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та
реставрація»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

(назва освітньо-професійної програми)

Юлія КОРОЛЬОВА

(ім'я та прізвище)

Керівник проф. Євген КОТЛЯР

(ім'я та прізвище)

Рецензент доц. Марія КОВАЛЬОВА

(ім'я та прізвище)

Харків — 2025

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В 4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

“ 12 ” травня 2025 року
Є.О. Котляр

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Юлія КОРОЛЬОВА

1. Тема проекту: ЖИВОПИСНЕ ПАНО ДЛЯ ПРИМІЩЕННЯ СОБОРУ СВ. АННИ У М. ВАРШАВА НА ТЕМУ «Поцілунок Іуди. Сад тиші»

керівник проекту (роботи) Котляр Євген Олександрович, кандидат мистецтвознавства, професор, зав. кафедри монументального живопису ХДАДМ
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “5” травня 2025 р. № 118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 7.06.2025

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Художньо-технологічні засоби виконання твору;*
- *Висновки;*
- *Список літератури;*
- *Ілюстративні матеріали.*

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ.....	2
ЗМІСТ.....	4
ВСТУП.....	5
КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ.....	6
РОЗБІР ОБ'ЄКТА.....	7
ЗБІР МАТЕРІАЛУ.....	8
РОБОТА З АНАЛОГАМИ.....	10
СЦЕНАРІЙ РОБОТИ.....	11
КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ.....	12
ВИСНОВКИ.....	13
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	14
АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ.....	15

ВСТУП

Протягом тисячоліть мистецтво залишається дзеркалом людської душі, її пошуків, сумнівів та надії. Особливо це стосується сюжетів, пов'язаних із духовними випробуваннями, моральним вибором і глибинною драматургією. Сакральні теми — вічні у своїй актуальності, оскільки торкаються фундаментальних питань буття: любові, зради, прощення, жертвності.

Моя дипломна робота присвячена одному з найдраматичніших моментів Євангельської історії — **Поцілунку Іуди**, який став початком страждань Ісуса і символом людської зради. У складній світовій ситуації, коли питання віри, цінностей і особистого вибору постають особливо гостро, ця тема набуває нових відтінків.

У своєму творі я прагнула не просто передати сюжетну подію, а створити **медитативний простір тиші перед бурею**, де застигла напруга, і кожна постать — ніби на межі між сумнівом і дією. Саме тому назва композиції — **«Поцілунок Іуди. Сад Тиші»** — вказує не лише на географічне місце (Гефсиманію), а й на психологічний стан персонажів і глядача.

КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ

Моя робота — це монументальний поліптих, у центрі якого зображено **момент поцілунку Іуди** — символічний акт зради, за яким стоїть не лише індивідуальний вчинок, але й колективна моральна драма. Цей центральний фрагмент обрамлено сценами й символами, що підкреслюють контрасти: вірність — зрада, світло — темрява, надія — осуд.

Ліва частина поліптиху присвячена апостолам — вони уособлюють людське оточення Ісуса, його спільноту, його друзів, серед яких — і зрадник, і той, хто зрікся, і ті, що втекли. У цій частині зображені символи страждання: бичі, терновий вінець, образ Пілата, що "умиває руки".

Права частина — первосвященники Синедріону — образи тих, хто виніс вирок. Поряд із ними символічно зображено хліби та риби — знак добрих справ Ісуса, що контрастує з їхнім рішенням.

Усі три частини композиції об'єднані стриманою, але насиченою колористикою, вертикальними ритмами та багатим шаром символіки, що дозволяє розширити прочитання сюжету до сучасних паралелей: зради принципам, байдужості, мовчазної участі.

РОЗБІР ОБ'ЄКТА

Живописний твір призначено для приміщення собору св. Анни у місті Варшава. Поліптих призначений для експозиції у просторі, що дозволяє глядачеві не просто розглядати твір, а **переживати його зсередини**. Формат — **7 полотен загальним розміром 2 м × 1,25 м**.

Така багатопанельна структура дає змогу **розгорнути наратив**, побудувати простір, де різні події й символи перегукуються між собою. Зоровий рух спрямований від центральної сцени — поцілунку Іуди — до крайніх полотен, що подають підґрунтя і наслідки цієї події. Кожне полотно виступає як окрема «ікона», але водночас є частиною цілісного контексту.

Цей формат наближує твір до **традицій християнських вітварних поліптихів**, у яких центр займав сакральний сюжет, а бокові частини доповнювали його епізодами, символами, свідками або апокрифами.

ЗБІР МАТЕРІАЛУ

Для створення твору було проведено глибоке вивчення євангельських текстів, апокрифічної літератури, християнської символіки та іконографії. Ключовими стали такі образи:

Поцілунок — не лише жест зради, а й візуальний парадокс: знак близькості, що перетворюється на засіб насильства.

Хліби і риби — алюзія на чудо нагодування, як нагадування про милосердя Ісуса, що не зупинило вироку.

Руки Пілата — символ морального відсторонення, байдужості, «вимивання» відповідальності.

Терновий вінець, бичі — знаки тілесних страждань, що чекають на Ісуса після зради.

Срібники Йуди — алюзія на ціну зради та її кармічну тяглість.

Чаша — символ молитви в Гефсиманії, де Ісус просив: «Нехай обмине мене чаша ця...».

Верблюди — образ переходу, пустелі, подолання тягара; також алюзія на притчу: «Легше верблюдаві пройти крізь вушко голки...».

Дзвони — метафора наближення неминучого, відгомін доленосних рішень.

Кожен із цих символів вводиться в композицію не буквально, а як **візуальний натяк, як вікно у глибше прочитання**, що дозволяє глядачу самостійно вибудовувати асоціативний ланцюг.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

У підготовчому етапі аналізувалися твори таких митців, як:

- **Джотто, Дюрер, Караваджо** — класичне трактування сцени поцілунку Іуди, робота з композицією та емоційним напруженням.
- **Сальвадор Далі** — зокрема «Таємна вечеря» як приклад сакрального живопису з метафізичною глибиною.
- **Марк Шагал** — як джерело натхнення щодо поєднання символіки, поетичності та переосмислення біблійних сюжетів.
- **Сучасні українські митці**, що працюють із темою сакрального у просторі війни — важливе підґрунтя для створення художньої мови, яка говорить із глядачем сучасно.

Також було вивчено поліптихи Пітера Брейгеля, Ганса Мемлінга, Матіаса Грюневальда як приклади **візуального багат шарового наративу**, що відповідає задачам мого твору.

СЦЕНАРІЙ РОБОТИ

Поліптих «Поцілунок Іуди. Сад Тиші» складається з **трьох основних смислових частин**, розподілених між **семи окремими полотнами**, які об'єднані загальною символікою, стилістикою та внутрішнім ритмом. Усі сцени розгортаються в межах однієї умовної «Гефсиманії», де стикаються особистий вибір, мовчання, зрада та невідворотність.

Центральна частина — це момент поцілунку Іуди. Фігура Ісуса нерухома, стримана й зосереджена — вона уособлює свідомий прийом жертви. Іуда — з тінню на обличчі, в динаміці жесту. Між ними — простір мовчазного напруження, де зустрічаються любов і зрада. Навколо — символи дороги на Голгофу: чаша, верблюд, світло темного саду.

Ліва частина — апостоли, їхні фігури розсіяні, деякі в русі, інші — в очікуванні. Це простір тривоги, сумніву, страху. Внизу — образи страждань: бичі, терновий вінець, а також **руки Пілата**, що в символічному жесті "умивання рук" акцентують моральну дистанцію та зняття відповідальності.

Права частина — первосвященники Синедріону. Композиція статична, замкнена, фігури важкі й об'єктивізовані, що підкреслює холодну формальність вироку. Поруч із ними — **хліби й риби** як спогад про діла Ісуса, що протиставляються засудженню. Тут також міститься алюзія на **срібники** та долю Іуди — натяк на його подальшу загибель, образ розірваної мотузки, тіні.

Таким чином, сценарій твору розгортається як **медитативна драма**, де глядач поступово занурюється в тишу перед бурею, у символічний простір, де кожна деталь промовляє без слів.

КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ

Робота є художнім твором у вигляді поліптиху. Написана на полотні акрилом, розмір 125 x 200 см.

Композиційне рішення

Поліптих побудований як система взаємозалежних частин. Вертикальні ритми фігур та архітектурних елементів (арки, дерева, сувої) організовують простір і спрямовують погляд до центру. Центр композиції — фокус емоційної та смислової напруги. Вся композиція побудована на контрастах: світло/тьма, рух/завмерлість, співчуття/формалізм. Умовний горизонт подій проходить через очі персонажів — це створює зорову вісь співпереживання.

Стильове рішення

Образи узагальнені, але не абстрактні: впізнавані, символічні, позбавлені зайвого опису. Лінії виразні, площинні рішення нагадують фресковий підхід або вітражну конструкцію. Стиль — між **сакральною іконографією та сучасною символічною живописною мовою**.

Технічне рішення

Робота виконана **акрилом на полотні**. Використано **напівпрозорі лесування**, які дозволяють досягти глибини кольору й водночас зберегти декоративну чистоту тону. У деяких фрагментах використано **графічні контури**, щоб акцентувати ключові деталі — наприклад, руки Пілата, срібники, терновий вінець. Колористика витримана у гамі нічної тиші: **холодні синьо-зелені, бордові, землісті тони**, з рідкісними спалахами світла — як просвіт у темряві.

ВИСНОВКИ

У процесі роботи над поліптихом **«Поцілунок Іуди. Сад Тиші»** було досліджено та переосмислено один із ключових сюжетів євангельської історії — момент зради як кульмінацію людського вибору. Через поєднання сюжетного та символічного підходів вдалося створити багаторівневу композицію, в якій кожен елемент функціонує як самостійний образ і водночас частина єдиного наративу.

Аналіз аналогів, зокрема монументальних і сакральних творів різних епох, дозволив визначити актуальну художню мову для сучасного втілення біблійного сюжету. Символічна система роботи базується на євангельських мотивах, але також включає алюзії на стан сучасної культури, кризу довіри, відповідальності та морального вибору.

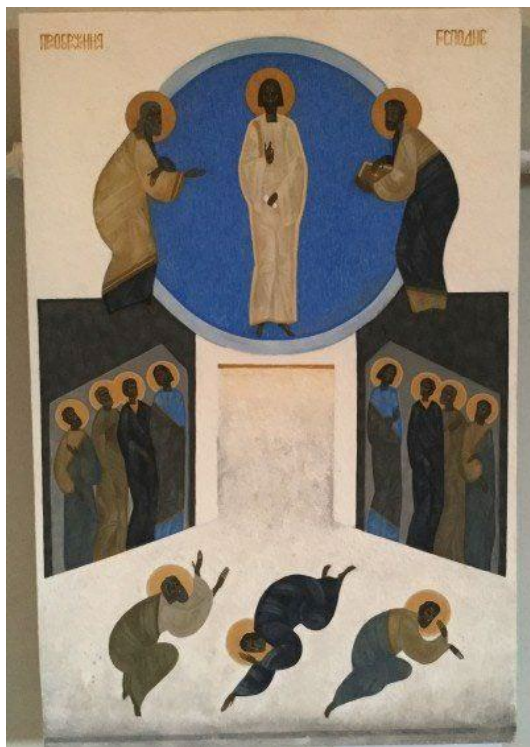
Поліптих структуровано як розгорнутий візуальний текст, де кожен фрагмент має свою емоційну й смислову вагу. Стильове рішення балансує між іконографічною умовністю й сучасною художньою свободою, а технічне — поєднує графічну чіткість з прозорістю акрилових лесувань, створюючи простір «тиші перед бурею».

Загалом, проєкт демонструє можливість сучасного осмислення сакральних тем, що не втрачають актуальності й дозволяють глибоко говорити про людину, її вибір, внутрішню боротьбу та здатність до співчуття навіть у межевій ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біблія. Новий Завіт / пер. І. Огієнка. — Київ: Українське Біблійне Товариство, 2015. — 480 с.
2. Блейк М. *Символіка в християнському мистецтві*. — Львів: Свічадо, 2004. — 192 с.
3. Грейвс Р. *Міфи, символи й ритуали*. — Харків: Фоліо, 2009. — 336 с.
4. Дашевська Ю. М. *Образ кола у візуальній культурі на прикладі творів монументального мистецтва* // Міністерство освіти і науки України. Харківська державна академія дизайну і мистецтв. — Харків: ХДАДМ, 2013.
5. Нагірна Л. *Сакральне мистецтво: образ, структура, значення*. — Львів: ЛНАМ, 2018. — 204 с.
6. Офіційний сайт Вікіпедії. Стаття: «Поцілунок Іуди» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Поцілунок_Іуди
7. *Біблійна енциклопедія та символіка* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://bibleencyclopedia.com>
8. Яффе А. *Символи в образотворчому мистецтві*. — К.: Основи, 2001. — 304 с.

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ



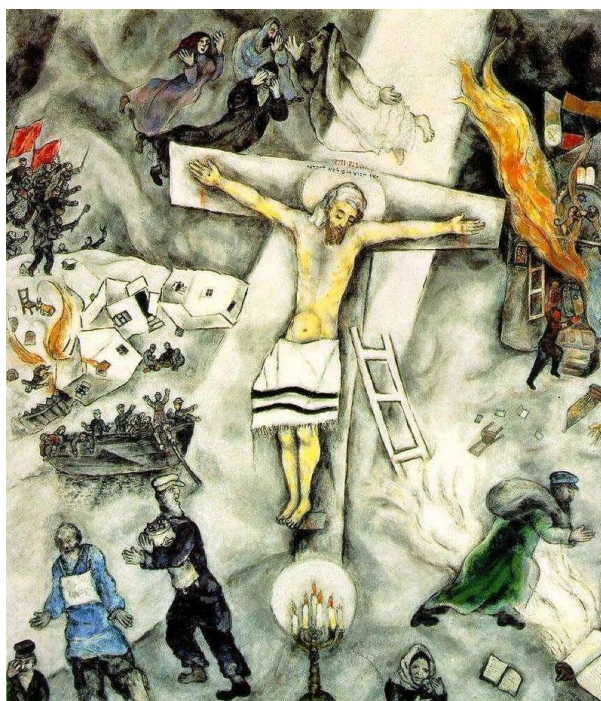
Іл. 1 “Преображіння Господнє” Іванка Демчук



Іл. 2 “Принесення дарів волхвів” Іванка Демчук



Іл. 3 “Поцілунок Іуди” Джотто



Іл. 4 “Біле розп’яття” Марк Шагал



Іл. 5 “Меланхолія” Дюрер



Іл. 6 “Христос несе Хрест” Анна Колісник



Іл. 7 “Зняття з Хреста” Л. Яцків



Іл. 8 Ескіз “Поцілунок їуди. Сад тиші” Ю. Корольова



Іл. 9 Розробка центральних образів



Іл. 10 Форескіз



Іл. 11 Фрагменти



Іл. 12 “Поцілунок Іуди. Сад тиші” Ю. Корольова



Іл. 13 Візуалізація в інтер'єрі